L.W. 92.761/904.

We Lwowie, dnia 20. września 1904.

Aleg 40

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego a temsamem i sprawozdanie Wydziału krajowego o szkole ogrodniczej w Tarnowie za rok 1900/1, powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 18. września 1903 następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie

2. Sejm otwiera Wydziałowi kredyt do wysokości 34.800 K na koszta budowli piętra na gmachu szkolnym kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie, na wybudowanie nowego domu administracyjnego i na koszta osuszenia terenu pod temi budowlami.

Kredyt ten należy wstawić do budżetu na r. 1904.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby się przyczynił do kosztów budowy, które mają być wykonane w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie, subwencyą z funduszów państwowych w wysokości 50%.

Z powyższych robót budowlanych najprzód wykonane zostało osuszenie miejsca pod budynkami według planu inż. Vetulaniego, założono sączki naokoło budynków i po pod piwnicą, stąd zaś do najniższego miejsca obok ogrodu miejskiego. Wykonanie tych robót kosztowało 620 K.

Budowę I. piętra w gmachu szkolnym i budowę domu administracyjnego postanowił Wydział krajowy oddać w przedsiębiorstwo i w tym celu wezwał budowniczych do przedłożenia ofert. Najkorzystniejszą ofertę, bo z opustem 7% od sumy kosztorysowej przedłożył p. Franciszek Hackbeil, koncesyonowany bu-

downiczy w Tarnowie: jemu też oddał Wydział krajowy w przedsiębiorstwo wykonanie powyższych robót

Zawierając umowę z p. Hackbeilem, jeszcze przed rozpoczęciem budowy, częściowo zmieniony został pierwotny plan robót w budynku szkolnym. Okazało się bowiem, że lepiej będzie i dogodniej dla szkoły, jeśli pomieszkanie dyrektora przeniesione zostanie na pierwsze piętro a pokój instruktora znajdować się będzie tuż obok sypialni uczniów, sale zaś wykładowe, kancelarya, pokój na zbiory, czytelnia, sala do nauki i infirmerya umieszczone zostaną na dole. Zmiany te wymagały jednak wykonania pewnych dodatkowych robót, przedewszystkiem wybudowania drugich schodów, klozetu i t. d.; wogóle pierwotny kosztorys musiał być skutkiem tego podniesiony o 1.915 K. Z uwagi jednak na 7% opust z ogólnej sumy kosztorysowej, kredyt przeznaczony na ten cel przez Wys. Sejm nie został przekroczony, albowiem przypadająca przedsiębiorcy należytość odnośnie do kwoty kosztorysowej 35.915 K, wyniosła 33.401 K, czyli o 600 K mniej, niż wstawiono do budżetu na r. 1903.

W myśl umowy, przedsiębiorca zobowiązał się najpóźniej do 1. października 1903, wyprowadzić I. piętro w gmachu szkolnym, pokryć je dachem, uskutecznić dodatkowo zaprojektowane zmiany w parterze, a nadto wykonać adaptacyę szop. Roboty te wykonał p. Hackbeil w oznaczonym terminie. Drugą część robót miał wykończyć w ciągu bieżącego roku, mianowicie: wewnętrzną wyprawę w gmachu szkolnym do 1. czerwca, budynek zaś administracyjny przed 1. września. Tymczasem jednak zmarł przedsiębiorca w maju, właśnie w chwili rozpoczęcia tych robót. Ponieważ zachodziłyby trudności wyszukania nowego przedsiębiorcy, któryby się podjął dokończenia rozpoczętych już robót na warunkach korzystnych dla funduszu krajowego, wdowa zaś po ś. p. Hackbeilu oświadczyła, że roboty te dalej prowadzić będzie i ustanowiła kierownika budowy, który dawał dostateczną gwarancyę należytego prowadzenia przedsiębiorstwa, przeto Wydział krajowy zgodził się na odnowienie umowy z p. Hackbeilową na niezmienionych w niczem warunkach. Z końcem lipca b. r. gmach szkolny został całkowicie wykończony, budynek zaś internatowy niezawodnie oddany zostanie do użytku szkolnego jeszcze w ciągu września. Dotychczas wypłaciliśmy przedsiębiorstwu budowy w miarę postępu robót w siedmiu ratach zaliczek i w wysokości 25.000 koron.

Po uporządkowaniu budynków w szkole tarnowskiej nastała już odpowiednia pora do wykonania drugiego projektu, niemniej ważnego, ze względu na rozwój i rozszerzenie pożytecznej działalności tego krajowego zakładu. Mamy tu na myśli sprawę powiększenia ogrodu szkolnego, sprawę, którą już niejednokrotnie poruszała komisya gospodarstwa krajowego, uważając ją jako pilną do załatwienia i wskazaną ze względu na potrzeby szkoły. Jeżeli zaś projekt ten dotychczas nie został wykonany, to dlatego tylko, że nie było pewności, czy szkoła na tem miejscu pozostać będzie mogła dalej, nie mając dla swych celów odpowiedniego ogrodu. Obecnie, gdy przez postawienie nowych budynków byt kraj. szkoły ogrodniczej w tej miejscowości został ustalony, a nadto gmina m. Tarnowa oświadczyła, że bezpłatnie odstąpi do użytku szkolnego taki obszar gruntu pod ogród, jaki będzie dla celów szkoły potrzebny, wykonanie tego projektu nie napotyka już na większe przeszkody, oprócz tej jednej, że powiększenie ogrodu szkolnego wymagać będzie pewnych wkładów i to stosunkowo dość znacznych, na urządzenie ogrodu i na oparkanienie całej przestrzeni.

Ogród krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie posiada dzisiaj zaledwie 3 morgi. Jestto obszar stanowczo za mały, nie pozwala bowiem na zaprowadzenie wszystkich ważniejszych kultur ogrodowych, względnie tych kultur, które z nauką ogrodnictwa w krajowej szkole tarnowskiej z korzyścią dałaby się połączyć, jak n. p. hodowlę nasion, uprawę chmielu, wikliny i t. d. Z drugiej strony szkoła tarnowska obecnie może zaspokoić małą tylką cząstkę zapotrzebowania a nie może dostarczyć licznym odbiorcom, zgłaszającym się z różnych stron kraju, a nawet z po za granic jego doborowych szczepów i nasion w żądanej ilości.

W ostatnich trzech latach sprzedała szkoła tarnowska ze swojego ogrodu:

	1901 2	1902/3	1903 4
Drzewek owocowych za . .	576 K	610 K	987 K
„ ozdobnych „ . .	109 „	110 „	113 „
Owoców za	170 „	200 „	132 „
Kwiatów „	242 „	221 „	254 „
Jarzyn „	517 „	407 „	247 „
Oddano do kuchni szkolnej za	222 „	382 „	408 „
Razem za	1.836 K	1.930 K	2.141 K

Drzewka owocowe w ogrodzie szkoły tarnowskiej rosną bardzo dobrze, prowadzone są starannie, toteż cieszą się zasłużoną renomą najlepszych drzewek w kraju, a na wystawach ogrodniczych zdobywają zawsze pierwsze nagrody. Również i jarzyny w ogrodzie szkolnym udają się doskonale. Natomiast drzewa i krzewy ozdobne służące do celów naukowych i do rozmnażania nie mogą być dla braku miejsca należycie rozsadzane i z tego powodu cierpią znacznie. Wreszcie szkoła nie posiada dotąd racyonalnego sadu, a ćwiczenia z hodowli drzew ograniczać się muszą do okazów posadzonych na rabatach. Temu wszystkiemu możnaby zaradzić tylko przez odpowiednie powiększenie ogrodu szkolnego.

Jakkolwiek ogród szkoły tarnowskiej dałoby się łatwo powiększyć nawet o kilkanaście morgów, gdyż gmina m. Tarnowa jest w tej stronie właścicielem znaczniejszego obszaru; jednakże Wydział krajowy uważa za wskazane, nietylko ze względu na koszta, o tyle tylko powiększyć ogród szkolny, o ile to byłoby konieczne dla potrzeb zakładu; nadto sądzi, że należałoby oddać do użytku szkoły tylko taką przestrzeń, jaką szkoła byłaby w stanie z reguły obrobić własnemi siłami, bez potrzeby stałego przynajmywania sił roboczych.

Wychodząc z tego założenia, przyjąć możemy, że szkoła ogrodnicza tarnowska będzie dostatecznie uposażoną, skoro będzie miała ogród o obszarze 10-cio morgowym, czyli, że do dzisiejszych 3 morgów dołączyćby jeszcze należało 7-mio morgową parcelę, z sąsiedniego gruntu, jaki na ten cel oddaje gmina m. Tarnowa.

Pomimo, że Magistrat m. Tarnowa bezpłatnie odda do użytku szkoły 7 morgów gruntu, jednakże powiększenie ogrodu szkolnego i tak wymagać będzie znaczniejszych wkładów. Całą przestrzeń trzeba będzie ogrodzić, zdrenować, zregulować, nadto poprowadzić i wyszutrować drogi i ścieżki, wykopać studnię i postawić przynajmniej dwa baseny na wodę. Po wykonaniu tych przedwstępnych robót będzie można dopiero przystąpić do założenia poszczególnych kultur ogrodowych, jak: sadu, szkółek oddziału dla nasion, drzew i krzewów ozdobnych, chmielnika, wiklin i t. p., które to kultury przy założeniu wymagać będą przykupna: drzew matecznych, dziczków, nasion, sadzonek, wysadków itd. Wszystkie te wydatki ogółem wynosić będą około 20.000 K, jak to widzimy ze szczegółowego rachunku, który zestawiony został przez Dyrekcyę szkoły tarnowskiej. Mianowicie koszta założenia wynosić będą:

1. Ogrodzenie całej przestrzeni:		
a) parkanem (3 morg.)	6.000 K	
b) siatką drucianą (7 morg.) . . .	3.000 „	9.000 K
2. Założenie wraz z kosztami drenowania, regulówki, przykupna materyałów, wykopania dołów i t. d.		
a) sadu	3.644 K	
b) szkółki	895 „	
c) chmielnika	554 „	
d) wikliny	350 „	
e) drzew i krzewów ozdob.	564 „	
f) hodowli nasion	300 „	6.307 K
Do przeniesienia		15.307 K

		Z przeniesienia	15.307 K
3.	Obsadzenie drzewami (ochrona)		650 „
4.	Wyszutrowanie dróg i ścieżek		500 „
5.	Dostarczenie wody:		
	a) wykopanie studni	800 K	
	b) postawienie dwóch basenów	400 „	1.200 „
6.	Dokupno innych materyałów:		
	a) wapna	640 K	
	b) nawozu	900 „	
	c) do wiązania i innych	400 „	1.940 „
7.	Nieprzewidziane		403 „
		Razem	20.000 K.

Jak widzimy z powyższego zestawienia, największego wydatku wymaga oparkanienie całego ogrodu. Wydatek na ten cel wynoszący 9.000 K, rozpada się na koszta postawienia nowego parkanu wzdłuż granic dzisiejszego ogrodu i na siatkę drucianą okalającą całą przestrzeń nowo dołączoną.

Zauważyć bowiem należy, że obecny stary parkan przy ogrodzie jest już w bardzo złym stanie i zniesiony być musi; tem bardziej, że z jednej strony wypadnie usunąć go, celem poprowadzenia drogi do strzelnicy wojskowej, w myśl żądania postawionego przez gminę m. Tarnowa. Bez parkanu zaś względnie muru i to dość wysokiego ogród obejść się nie może, gdyż tego rodzaju zabezpieczenie potrzebne jest dla ochrony niektórych odmian drzew i krzewów owocowych przed wiatrami i mrozami, nadto, wysoki parkan jest również potrzebny dla drzew owocowych w formach rozpinanych. Z tych powodów w całości nie można zastąpić parkanu siatką drucianą, ponieważ zaś byłoby zbyt kosztownem i niepotrzebnem całą przestrzeń dziesięciomorgową otaczać wysokim parkanem, gdyż wówczas koszt postawienia parkanu na długości prawie 1000 m. wynosiłby 12.000 K; przeto w projekcie wstawiono tylko 6.000 K na oparkanienie 3-ch morgów starego ogrodu, zaś 3.000 K na postawienie siatki drucianej wzdłuż granic nowo dołączonej 7-mio morgowej parceli.

Również znaczniejszego wydatku, bo 2.800 K wymagać będzie zdrenowanie owych 7 morgów, które koniecznie wymagają tej melioracyi, z powodu wielkiej wilgotności terenu. Koszt drenowania 1 morga obliczony został na 400 K, dlatego tak wysoko, gdyż zdrenowanie ogrodu, z uwagi na głębokie zapuszczanie korzeni przez drzewa owocowe, wymaga zastosowania specyalnego systemu sączków i bez porównania kosztowniejszego zakładania ich. Koszta regulówki 7 morgów obliczone zostały na 1.500 K.

Przy wydatkach na założenie ogrodu (poz. 2) uwzględniono potrzebę dokupna następujących materyałów Mianowicie przy założeniu:

a) Sadu: przykupno 296 drzew po 2 K i tyluż pali razem za 652 K.

b) Szkółki, przykupno 5.400 dziczków po 30 K za tysiąc, zatem 165 K.

c) Chmielnika, przykupno 600 sadzonek po 4 K za sto sztuk i 600 tyk po 30 gr., razem za 204 K.

d) Wikliny, przykupno 7.000 sadzonek po 2 K. za sto sztuk zatem 140 K.

e) Drzew i krzewów ozdobnych przykupno 60 drzew po 3 K, 100 krzewów po 1 K i 60 pali po 20 gr., razem zatem 292 K.

f) Hodowli nasion, przykupno wysadków, nasion i tyczek za 120 K.

W myśl powyższego projektu, którego najważniejsze pozycye ze względu na koszta staraliśmy się szczegółowiej przedstawić Wys. Sejmowi, ma być urzą-

dzony ogród krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie. Dołączoną przestrzeń 7 morgów projektuje Dyrekcya zużyć w następujący sposób:

Pod	sad owocowy wysokopienny	1 5	morga
"	" " półpienny . . .	1·5	"
"	" " śliwkowy . . .	0·25	"
"	szkółki drzew owocowych . .	1·5	"
"	chmielnik	0·25	"
"	wiklinę	0·25	"
"	hodowlę nasion	0·25	"
"	drzewa i krzewy ozdobne . .	0·25	"
"	komposty	0·25	"
"	osłonę drzewami	0·5	"
"	drogi i ścieżki	0·5	"
	Razem . .	7	morgów.

Przy wykonaniu jednak tego projektu zajść będą musiały pewne zmiany, mianowicie wypadnie zmniejszyć obszar 3 25 morgów przeznaczonych pod sad, powiększyć natomiast obszar szkółek, wynoszący w tym projekcie zaledwie 1.5 m. Zmiana ta byłaby wskazaną, chociażby tylko ze względu na znaczne zapotrzebowanie doborowych drzewek owocowych w kraju i liczne zgłaszania się o zakupno ich do krajowej szkoły tarnowskiej

Obliczenia nasze uzupełnić jeszcze musimy, oznaczeniem rocznych wydatków, jakich w przyszłości wymagać będzie utrzymanie 7 morgów ogrodu i spodziewanych dochodów, jakie przynosić powinien.

Koszta roczego utrzymania ogrodu krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie skutkiem powiększenia jego przestrzeni do 10 morgów wzrosną o 2.000 K, jednocześnie jednak i dochody z ogrodu szkolnego podnosić się będą. Mianowicie Dyrekcya szkoły oblicza w swojem projekcie, że dochody te będą większe.

W pierwszych 5-ciu latach po założeniu o	1000 K
od 6—15 roku włącznie o	3000 "
" 16 - 25 " " "	3500 "
" 26—50 " " "	4000 "

W każdym razie już w szóstym roku po założeniu ogrodu dochód z niego pokrywać powiniem procenta od włożonego kapitału a w następnych latach przyczyniać się powiniem co raz więcej do zamortyzowania wkładów.

Wydział krajowy ma przytem niepłonną nadzieję, że c. k. Rząd z funduszów państwowych przyczynić się zechce również do kosztów założenia powiększonego ogrodu przy krajowej szkole tarnowskiej, a na subwencyę rządową tem pewniej liczyć możemy w tym wypadku, że organa c. k. Ministerstwa rolnictwa przy sposobności wizytacyi tej szkoły w ciągu ostatnich kilku lat, niejednokrotnie podniosiły potrzebę powiększenia ogrodu szkolnego, a tem samem utwierdziły nas w tej pewności, że pomyślne załatwienie tej sprawy nie obędzie się bez wydatnej pomocy ze strony c. k. Rządu.

Przedstawiając Wys. Sejmowi projekt rozszerzenia ogrodu w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie i obliczając wydatek z tego powodu na 20 000 K, Wydział krajowy ze względu na stan finansów krajowych nie prosi Wys. Izby o przyzwolenie całego kredytu już w budżecie na rok 1905, ale o wstawienie 4.300 K (w rubr. V. poz. 22 budżetu szkoły tarnowskiej) jako I. raty kredytu potrzebnego na ten cel, z upoważnieniem wstawiania w następnych latach dalszych rat do preliminarzy budżetowych, w miarę, jak tego wymagać będą roboty i nagłość ich wykończenia. Kredyt 4.300 K wstawiony do preliminarza na r. 1905, przeznaczony jest na zdrenowanie i zregulowanie gruntu pod ogród.

Na podstawie tego sprawozdania Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie;

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do powiększenia ogrodu w krajowej szkole tarnowskiej o 7 morgów kosztem 20.000 K, wstawiając w tym celu do budżetu szkoły na rok 1905 kredyt 4.300 K jako I. ratę, upoważniając zarazem Wydział krajowy do wstawiania dalszych rat w preliminarzach szkoły w latach następnych:

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby się przyczynił do powiększenia ogrodu w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie subwencyą z funduszów państwowych w wysokości 50% kosztów założenia.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Tadeusz Pilat w. r.
Członek Wydziału kraj.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej szkoły ogrodniczej

w Tarnowie

za rok szkolny 1901/2.

I. Ogólne wiadomości o szkole

Celem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie jest wykształcenie ogrodników uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich, do czego dąży szkoła nietylko przez udzielanie wychowankom swoim zawodowej wiedzy, ale także przez ugruntowanie i uzupełnienie wykształcenia ogólnego, jakie ze szkoły ludowej przynoszą jakoteż przez pielęgnowanie ich strony moralnej i religijnej.

Do szkoły może być przyjęty kandydat, który:

1. wykaże, że ukończył z dniem przyjęcia przynajmniej 15 rok życia, odbył z dobrym postępem obowiązkową naukę w szkole ludowej, jest fizycznie i umysłowo zdrów oraz nienagannych obyczajów.

2. w terminie przez Dyrekcyę oznaczonym złoży egzamin wstępny, służący do ocenienia, czy kandydat jest wogóle dostatecznie rozwinięty, aby mógł korzystać z nauk w tej szkole udzielanych. Kandydaci, którzy odbyli przynajmniej jednoroczną praktykę ogrodniczą, a czyniąc zadość wyżej wymienionym warunkom, mają pierwszeństwo do przyjęcia.

Koszta utrzymania ucznia w zakładzie wynoszą 330 koron rocznie, za co otrzymuje tenże mieszkanie, pościel, wikt, pranie, światło, ubranie prócz bielizny i obuwia, w które każdy wstępujący do zakładu zaopatrzony być powinien dostatecznie z domu.

Synowie ubogich rodziców mogą być przyjęci na koszt funduszu krajowego.

Nauka trwa trzy lata, a rok szkolny rozpoczyna się z początkiem kwietnia każdego roku.

Przy końcu każdego półrocza szkolnego składają uczniowie egzamin ze wszystkich nauk udzielanych w tym czasie jakoteż z nabytej wprawy w wykonywaniu prac i czynności zawodowych.

O wyniku egzaminu zawiadamia kierownik szkoły listownie rodziców lub opiekunów każdego ucznia.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z każdego przedmiotu, nie może przejść na rok wyższy. Pozwolenie do powtórzenia zaniedbanego roku może udzielić Wydział krajowy na przedstawienie kierownika szkoły, jeżeli uczeń wytrwałą pracą i wzorowem zachowaniem się na to zasługuje.

Po ukończeniu całego trzechletniego kursu nauk składają uczniowie egzamin końcowy czyli główny z całości nauk zawodowych przed osobną komisyą egzaminacjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje świadectwo „ukończenia nauk", wystawione według wzoru przez Wydział krajowy zatwierdzonego.

Jeżeli uczeń egzaminu tego z postępem przynajmniej dostatecznym nie złoży, otrzymuje świadectwo odbycia całego kursu nauk ze stopniem niedostatecznym. Innych świadectw szkoła nie wydaje.

II. Skład grona nauczycieli.

1. Kierownik zakładu i nauczyaiel fachowy Wojciech Maciaszek uczył sadownictwa, warzywnictwa, kwieciarstwa szklarniowego, uprawy chmielu, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa.

2. Katecheta ks. Józef Kaliciński udzielał nauki religii.

3. Nauczyciel fachowy Antoni Kurowski uczył kwieciarstwa gruntowego, hodowli drzew i krzewów ozdobnych, botaniki ogrodniczej, ogólnych zasad ogrrodnictwa i zoologii.

4 Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących, Wiktor Tabeau, uczył języka polskiego i niemieckiego, rachunków i geometryi, geografii, historyi polskiej, fizyki i chemii w zastosowaniu do ogrodnictwa, rysunków, kaligrafii, miernictwa i niwelacyi.

5. Instruktor Paweł Dobosz dozorował uczniów w zakładzie i podczas zajęć praktycznych.

III. Nauki udzielane w szkole.

Nauka jest teoretyczna i praktyczna i obejmuje następujące przedmioty:

a) z nauk ogólnie kształcących i podstawowych:

1. religia, 2. język polski, 3. język niemiecki, 4. rachunki i geometrya, 5. geografia i historya, 6. fizyka, 7. chemia, 8. botanika ogólna i szczegółowa, 9. rysunki, 10. praktyczne miernictwo i niwelacya, 11. zoologia, 12. kaligrafia.

b) z nauk zawodowych:

1. ogólne zasady ogrodnictwa, 2. warzywnictwo, 3. sadownictwo. 4. kwieciarstwo gruntowe i szklarniowe, 5. hodowla drzew i krzewów ozdobnych, 6. zasady zakładania i utrzymywania ogrodów.

c) z nauk pomocniczych:

1. uprawa chmielu, 2. uprawa wikliny koszykarskiej, 3. pszczelnictwo.

Nauka teoretyczna odbywa się w Izbach szkolnych i jest popieraną demonstracyami w szkole i ogrodzie. Nauka przedmiotów zawodowych i pomocniczych jest zawsze prowadzoną w ogrodzie i głównie opiera się na ćwiczeniach praktycznych w ogrodach szkolnych, w ogrodzie miejskim, jakoteż w ogrodach prywatnych, do których uczniowie od czasu do czasu odbywają wycieczki. Podręczników używają uczniowie tylko przy nauce przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych (z wyjątkiem chemii i botaniki); nauk zawodowych i pomocniczych uczą się uczniowie z wykładu nauczyciela, który w sposób możliwie najzrozumialszy i treściwy nauki udziela, a przy powtarzaniach i demonstracyach według potrzeby uzupełnia i objaśnia.

Naukę praktyczną pobierali uczniowie przedewszystkiem w ogrodach szkolnych, a w ogrodzie miejskim i w ogrodach prywatnych o tyle, o ile te dostarczały materyału potrzebnego do nauki.

W ogrodach szkolnych uczyli się uczniowie praktycznie przyrządzanie kompostów, uprawy ziemi, rozmnażania, uprawy i przechowywania roślin warzywnych i produkcyi nasion, dalej rozmnażenia uprawy i hodowli drzew i krzewów owocowych i ozdobnych, oraz prowadzenia drzew w formach karłowych, gruntowych roślin kwiatowych, uprawy chmielu, wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa, wreszcie rozmnażania i hodowli roślin szklarniowych, utrzymania trawników, wysadzania kląbów i kwietników kobiercowych.

Nauka teoretyczna bywa udzielaną w szkole przedewsystkiem w okresie zimowym. W okresie letnim, w którym uczniowie głównie nauką praktyczną są zajęci, odbywa się nauka tylko z przedmiotów ogólnie kształcących i podstawowych, co szczegółowo poniżej jest uwidocznione.

A) W okresie letnim (od 1. kwietnia do 30. września) udzielano następujących przedmiotów:

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo			Razem
		I.	II.	III.	
Katecheta: ks. J. **Kaliciński**.	Religia . . .	1	1	1	3
Kierownik: **Wojciech Maciaszek.**	Sprawozdania tygodniowe	1	1	1	1
Nauczyciel fachowy: A. **Kurowski**	Botanika . . .	1	1	—	2
Nauczyciel: **Wiktor Tabeau**.	Język polski . .	2	1	—	3
	Język niemiecki . .	2	1	—	3
	Rachunki i geometrya .	2	1	—	3
	Fizyka	1	—	—	1
	Ogólne zasady miernictwa i niwelacya . .	—	2	—	2
	Rysunki . . .	2	2	2	4
	Razem . .	12	10	4	22

B) W okresie zimowym (od 1. paździer. do 31. marca) udzielano następujących przedmiotów:

Nauczyciel	Przedmiot nauki	Tygodniowo I.	II.	III.	Razem	Ogółem
Katech. ks. J. Kaliciński	Religia	1	1	1	3	3
Kierow. W. Maciaszek	Warzywnictwo	—	2	2	4	
	Sadownictwo	2	2	3	7	
	Kwieciarstwo szklarn.	—	—	3	3	
	Uprawa wikliny	—	1	—	1	
	„ chmielu	—	1	—	1	
	Pszczelnictwo	—	1	—	1	17
Naucz. fach. A. Kurowski	Botanika	2	2	—	4	
	Zoologia	1	—	—	1	
	Zasady ogrodnictwa	2	—	—	2	
	Kwieciarstwo gruntowe	2	2	—	4	
	Krzewoznawstwo	—	2	—	2	
	Teorya zakład. parków	—	—	2	2	15
Naucz. W. Tabeau	Język polski	2	2	1	5	
	„ niemiecki	2	2	1	5	
	Arytmetyka i geometr.	4	3	1	8	
	Geografia i historya	2	2	—	4	
	Fizyka	1	—	—	1	
	Chemia	—	2	1	3	
	Rysunki	2	2	2	4	
	Kaligrafia	2	1	—	3	33
	Razem	25	28	17		68

IV. Środki naukowe.

Głównym środkiem naukowym jest ogród szkolny o przestrzeni 3 morgów, nadto ogródek 1/3 morga, który szkoła dzierżawi od gminy miasta Tarnowa a na którym oprócz inspektów znajdują się szklarnie.

Do zbiorów przykupiono:

1 lampę acetylenową, do łapania motyli nocnych za	. .	35 K 94 h.
1 sikawkę do skrapiania drzew za	. . . . . .	7 „ 94 „
1 przyrząd do tępienia mysiorów za	. . . . . .	7 „ 94 „
1 aparat fotograficzny za kwotę	. . . . . .	170 „ —
1 kwasomierz	. . . .	11 „ —
1 mapę Polski za kwotę	. . . .	3 „ —
1 mapę Galicyi	. . . .	21 „ —
	Razem	255 K 82 h.

Zbiór pszczelniczy powiększył się o 3 tablice ścienne: anatomia pszczoły przez L. Arnharta — dar c. k. Ministeryum rolnictwa.

Do księgozbioru przykupiono 40 dziełek przeważnie treści fachowej za kwotę 74 K 45 gr.

Przykupiono zatem środków naukowych za 330 K 27 gr., a wartość ogólna zbiorów wynosi 4296 K 26 gr.

Z czasopism fachowych prenumerowano: Ogrodnik polski, Bartnik postępowy, Wiener illustrirte Gartenzeitung, Le Bulletin horticole, Le Jardin, La Revue horticole, — a z politycznych Gazetę lwowską.

V. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1901/2 zgłosiło się o przyjęcie do szkoły 14 kandydatów, a do egzaminu wstępnego przystąpiło 12, z których przyjęto 11, a mianowicie:

Bozoki Józef, Dutkiewicz Stanisław, Karbowski Adolf, Kądzielewski Stanisław, Kusionowicz Adolf, Ordyk Franciszek, Osika Jan, Paciński Antoni, Popławski Rudolf, Sidorowicz Maryan, Szymański Rudolf.

W ciągu roku przyjęto następujących uczniów:

Babiak Semko, Czernecki Jan, Gryzełko Józef, Hirsch Tadeusz, Krasiński Jerzy, Schylowski Mieczysław, Stepaniak Józef, Ubik Maciej, natomiast ubyło 8 uczniów, pozostało więc przy końcu roku szkolnego na I. roku nauki 11 uczniów.

Na II. rok przeszło 6 uczniów, a mianowicie:

Babiak Michał, Bolanowski Jan, Fedoruk Tymofij, Kiwała Władysław, Misiołek Franciszek, Skólski Wiktor, przybył w ciągu roku Ferenz Maryan, a wyjechał do Ameryki Bolanowski Jan.

Na trzeci rok przeszło 5 uczniów a mianowicie: Chodór Jan, Dzialuk Michał, Kawalec Jan, Mazur Adolf, Styrpeyko Teodor

Na wszystkich trzech latach było razem 22 uczniów.

Według wyznania było:

religii rzymsko-katolickiej 18 uczniów.
„ grecko- „ 4 „

Pod względem wieku było:

z ukończonym	15	rokiem	życia	8	uczniów.
„ „	16	„	„	6	„
„ „	17	„	„	1	„
„ „	18	„	„	1	„
„ „	19	„	„	2	„
„ „	20	„	„	2	„
„ „	21	„	„	1	„
„ „	24	„	„	1	„

Przygotowanie uczniów przed wstąpieniem do zakładu przedstawia się, jak następuje:

z ukończoną	II.	klasą	szkoły	ludowej	było	2	uczniów.
„ „	III.	„	„	„	„	8	„
„ „	IV.	„	„	„	„	5	„
„ „	V.	„	„	„	2	5	„
„ „	VI.	„	„	„	„	1	„
„	I.	„	gimnazyaln.		„	1	„

Według pochodzenia było:

z powiatu: bełzkiego 1, brodzkiego 2, jarosławskiego 1, jasielskiego 1, limanowskiego 1, lwowskiego 5, łańcuckiego 2, przemyskiego 1, śniatyńskiego 1, sokalskiego 1, stanisławowskiego 1, tarnobrzeskiego 1, tarnowskiego 1, złoczowskiego 1, ze Żmudzi 1.

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

a) synów	włościan	11
b) „	ogrodników	2
c) „	rzemieślników	2
d) „	oficyalistów pryw.	3
e) „	urzędników	1
f) „	służby	3

VI. Egzamina.

Z 11. uczniów I. roku złożyło egzamina roczne:

a) z postępem dobrym: Karbowski Adolf, Ordyk Franciszek, Stepaniak Józef, Ubik Maciej.

b) z postępem dostatecznym: Bozoki Józef, Dutkiewicz Stanisław.

c) „ niedostatecznym: Babiak Semko, Hirsch Tadeusz, Kądzielowski Stanisław, Schylowski Mieczysław, Sidorowicz Maryan;

Dwom uczniom Kądzielowskiemu i Sidorowiczowi pozwolono powtarzać rok I.

Z 6 uczniów II. rok złożyli egzamina roczne;

a) z postępem dobrym: Babiak Michał, Kiwała Władysław.

b) „ dostatecznym: Fedoruk Tymofij, Ferenz Maryan, Mis ołek Franciszek, Skólski Wiktor.

Z 5. uczniów III. roku złożyli egzamina roczne:

a) z postępem dobrym: Chodór Jan, Dżaluk Michał.

b) „ dostatecznym: Kawalec Jan, Mazur Adolf, Styrpeyko Teodor.

Do egzaminu końcowego przystąpili wszyscy i złożyli go

a) z postępem dobrym: Chodór Jan i Dżaluk Michał.

b) „ dostatecznym: Kawalec Jan, Mazur A. i Styrpejko T.

VII Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy w bieżącym roku cały kurs nauk w szkole ukończyli, udali się:

Chodór Jan na praktykę do szkoły ogrodniczej.
Dżalik Michał na posadę ogrodnika do Miejsca Piastowego.
Kawalec Jan do klasztoru OO. Kamedułów na Bielanach.
Mazur Adolf na ogrodnika do zakładu kąpielowego w Iwoniczu.
Styrpeyko Teodor do ogrodów JO. Ks. Ogińskiego w Retowie (Żmudź)

Uczniowie, ktorzy dawniej naukę w szkole tej ukończyli, pozostają:

Ligęza Kazimierz	jako ogrodnik	u hr. Łosia w Żyżniowię
Lichański Wład.	„ „	powiatowy w Limanowej,
Kozacki Michał	„	zakładowy w Krynicy,
Gunia Wawrzyniec	„	w Izdebniku,
Drobner Zygmunt	„ „	handlowy w Siechowie (pod Lwowem),

Dobosz Paweł jako instruktor w szkole ogrodniczej,
Białobok Jan jako ogrodnik w Jedliczu,
Drobner Bolesław „ „ handlowy w Siechowie,
Jewniewicz Klem „ „ w Lubińcach (Król. Polskie),
Kulis Józef „ „ w Zaborowie,
Gromski Antoni „ „ kolejowy w Tarnowie,
Nowak Jan „ „ u hr, Zamoyskiego (Król Polskie),
Berlik Henryk „ „ u PP. Sercanek we Lwowie,
Biodrowicz Jan „ „ handlowy w Lisku,
Babraj Franciszek jako pomocnik w ogr. handl. L. Freege'go
Jedynak Sebastyan „ „ „ „ „
Baran Wojciech „ „ „ „ „
Zaborowski Józef „ „ w ogrodzie w Nawojowej,
Jabłoński Edward „ „ „ miejskim we Lwowie,
Hatschier Kazimierz „ „ u ojca w Kocmyszowie.
Walczak Wojciech jako stypendysta Wydziału krajowego we Francyi,

Strzyż Jan
Chadalski Roman
Filaczyński Józef
Gołębiowski Karol
Wilk Józef
Krzepela Antoni
— na praktyce w Niemczech.

Świszczowski Władysław na praktyce we Francyi.

Schweichler Piotr
Migoń Jan
Chwastowicz Józef
Urbańczyk Antoni
— w Ameryce.

Soroka Józef w c. k. seminaryum naucz. w Tarnopolu.
Czekałowski Dominik w c. k. seminaryum w Tarnowie.
Inglot Franciszek „ „ w Krakowie.
Roziński Zygmunt przy kolei w Jaśle.

Banaś Andrzej
Filipek Franciszek
Prorok Teofil
Skorupa Tomasz
Bator Józef
Wejnarski Ignacy
Wiktoryn Mieczysław
Haas Edward
Drużyński Ludwik
— służą przy wojsku.

O innych Dyrekcya wiadomości nie posiada.

VIII. Sprawy internatu.

W wewnętrznej administracyi nie zaszła od poprzedniego roku żadna ważniejsza zmiana. Uczniowie mieszczą się w jednej wspólnej sypialnej sali, obok której znajduje się pokój instruktora, aby tenże mógł łatwiej wykonywać nad nimi dozór.

Do sali sypialnej wchodzą uczniowie tylko w celu udania się na spoczynek, a rano po wstaniu, ubraniu się i odmówieniu modlitwy porannej, dyżurny uczeń zamiata ją, a następnie zamyka i dopiero wieczór o godzinie $^{3}/_{4}$9 otwiera. Bezpośredni nadzór w zakładzie wykonuje kierownik szkoły przy pomocy instruktora.

Utrzymanie uczniów odbywa się we własnym zarządzie pod osobistym nadzorem kierownika zakładu. Koszta wiktu uczniów, ubranie, pościel i pranie, tudzież utrzymanie odpowiedniej służby kuchennej wynosiły 6.278 koron 13 groszy.

Wikt prowadzi się we własnej administracyi i uczniowie otrzymują:

Dnie	Śniadanie	Obiad			Wieczerza
Poniedziałek	75 dkg. chleba $^1/_2$ litra mleka	Rosół z ryżem	Mięso z sosem	Kasza jaglana z omastą	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Wtorek	"	Rosół z ziemn.	Mięso z kapustą	Groch z omastą	Kasza jęczmienna z omastą i słodkie mleko
Środa	"	Rosół z fasolą	Mieso z ćwikłą	Kluski krajane z omastą	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Czwartek	"	Rosół z perłówką	Mięso z kapustą	Ziemniaki z omastą	Kasza jaglana z omastą i słodkie mleko
Piątek	"	Zupa ziemniaczana	—	Fasola biała z masłem	Ziemniaki z omastą i kwaśne mleko
Sobota	"	Zupa grochowa	—	Kluski krajane z masłem	Ryż z mlekiem
Niedziela	"	Rosół z grysikiem	Mięso z ćwikłą	Pieczeń z ziemkami	Kasza perłowa z omastą i kwaśne mleko

W porze zimowej dostają uczniowie co drugi dzień na śniadanie zamiast mleka, żur żytni, jakoteż i na wieczerzę do ziemniaków.

Z biblioteki szkolnej korzystają uczniowie w każdą niedzielę i w święta, z wyjątkiem tych, w które odbywają z nauczycielami wycieczki w celu zwiedzenia obcych ogrodów.

Stan zdrowotny uczniów był zupełnie zadowalniający. W potrzebie udzielał bezinteresownie porady lekarskiej Dr. Józef Walczyński, fizyk miejski, za co Dyrekcya czuje się w obowiązku złożyć Mu serdeczne podziękowanie.

IX. Budynki szkolne.

W budynkach zakładowych nie zaszła w ciągu tego roku żadna ważniejsza zmiana. Budynek drewniany obejmujący kuchnię, jadalnię, pomieszczenie rzeczy uczniów, sień i pomieszkanie instruktora i drugi obejmujący pralnię, spiżarnię, drewutnię i wychodki, jest w tak złym stanie, iż Wydział kra-

jowy postanowił tenże częściowo usunąć po przebudowaniu pierwszego piętra na zabudowanie szkolne.

Budynek szkolny, został w tym roku kosztem 620 koron osuszony, a mianowicie przeprowadzono sączki naokoło budynku i po pod piwnice, a stąd aż do najniższego miejsca obok ogrodu miejskiego.

Szklarnie także jeszcze o wiele gorzej się przedstawiają, niż w roku zeszłym, postawione bowiem z materyału starego i służąc już lat kilka, wymagają gruntowniejszej naprawy.

X. Ogród szkolny.

W zeszłorocznem sprawozdaniu Dyrekcya szczegółowo podała, co już ogród posiada, a czego mu jeszcze nie dostaje.

Braki te dadzą się łatwo usunąć przez rozszerzenie ogrodu, co też Wydział kraj. uczynić zamierza.

W jesieni b. r. na zaproszenie Towarzystwa ogrodniczego w Tarnowie, za zezwoleniem Wydziału krajowego wzięła udział szkoła w wystawie sadowniczej. Wystawa szkoły obejmowała kolekcyę owoców świeżych (72 odmian jabłek, 62 gruszek, 10 śliw, 6 brzoskwiń, 4 nieszpułek, 4 winogron, 2 pigw, 2 fig), owoce suszone przez uczniów, wina owocowe, drzewka owocowe od rocznych aż do uformowanych i już rodzących, a w końcu drzewka owocowe hodowane w wazonach.

Przez cały czas wystawy demontrowali uczniowie suszenie owoców i wyciskanie soku.

Ponieważ nauczyciele szkoły byli także sędziami w poszczególnych grupach, przeto wystawiła szkoła swe przedmioty po za konkursem.

I w tym roku zajęto większy kawałek ogrodu pod szkółki, bo zapotrzebowanie jest coraz większe i zgłoszeń coraz więcej po drzewka owocowe tak, że Dyrekcya była zmuszona trzydziestu zgłaszającym się zupełnie odmówić; niektórzy zamawiający zażądali po 500 drzewek i więcej.

Sprzedano drzewek owocowych za . .	576	kor.	45 gr.
„ „ ozdobnych „ . .	109	„	— „
„ owoców „ . .	169	„	53 „
„ kwiatów „ . .	242	„	08 „
„ jarzyn „ . .	516	„	90 „
Oddano pod rachunkiem do kuchni .	222	„	50 „
	1836	kor.	46 gr.

XI. Kronika szkoły.

Egzamin z okresu letniego odbył się w dniach 29. i 30. października pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego, Dra I. Szyszyłowicza w obecności delegata konsystoryalnego, ks. Prałata Jana Jaworskiego.

Egzamina roczne i końcowy odbyły się w dniach 14., 15., 16., 17. i 18. kwietnia pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego Dra J. Szyszyłowicza, a uczniowie po złożeniu tegoż udali się bądź to na samoistne posady ogrodników, bądź też na dalszą praktykę ogrodniczą.

W dniu 2. marca zwiedził zakład szef departamentu rolniczego Radca dworu, Tadeusz Pilat w towarzystwie burmistrza miasta Witolda Rogoyskiego, w dniu zaś 3. września Radca dworu, Władysław Struszkiewicz.

W ciągu roku szkolnego hospitował zakład kilka razy Radca Wydziału krajowego, Dr. Ignacy Szyszyłowicz.

Dnia 2. lipca zwiedzili gromadnie ogrody szkolne i zakład uczestnicy IV. ogólnej Rady Towarzystwa Kółek rolniczych, a nauczyciele szkoły brali żywy udział w obradach tego Zjazdu.

W dniach 29 i 30 września zwiedzili z okazyi Wystawy sadowniczej ogród szkolny delegaci różnych intytucyi i Władz, jakoteż bardzo liczni w tym celu przybyli ogrodnicy prawie z całego kraju, profesorowie c. k. seminaryów nauczycielskich i szkół rolniczych.

XII. Wycieczki uczniów.

W ubiegłym roku zwiedzili uczniowie roku III. pod przewodnictwem kierownika szkoły p. W. Maciaszka ogrody JO. Ks. A. Lubomirskiego w Przeworsku, JO. Ks. A. Czartoryskiego w Sieniawie, JO. Ks. J. Czartoryskiego w Wiązownicy, JWP. hr. Siemińskiego w Pawłosiowie, ogród miej-ki i ogród handlowy p Purchli w Jarosławiu, szkołę koszykarską w Czerwonej woli i wystawę drobiu i królików w Jarosławiu.

Zwiedzanie ogrodów zawsze dodatnio na umysły uczniów działa a zwłaszcza takich ogrodów, jak wyżej wymienione, które należą do największych i najpierwszych w kraju. To też Dyrekcya poczuwa się do miłego obowiązku złożenia głębokiego podziękowania wszystkim ich właścicielom za łaskawe pozwolenie zwiedzania, a kierownikom ich za trud i nieszczędzenie wszelkich informacyi, udzielanych wychowankom podczas zwiedzania.

Z Dyrekcyi kraj. szkoły ogrodniczej.

Tarnów, w grudniu 1902.

Wojciech Maciaszek w. r.
kierownik szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej szkoły ogrodniczej

w Tarnowie

za rok 1902 3.

I. Ogólne wiadomości o szkole i II. nauki w szkole udzielane.

(Patrz jak w sprawozdaniu za rok 1901 2).

III. Skład grona nauczycieli i nauki przez nich udzielane

1) Kierownik zakładu, nauczyciel fachowy Wojciech Maciaszek uczył praktycznie na wszystkich trzech latach nauki: warzywnictwa inspektowego, kwieciarstwa szklarniowego, sadownictwa, chmielarstwa, pszczelnictwa, uprawy wikliny koszykarskiej i układania sprawozdań tygodniowych z dokonanych prac; zaś teoretycznie: warzywnictwa na II. i III. roku, sadownictwa na I. II i III. roku, kwiaciarstwa szklarniowego na III. roku, chmielartswa, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa na II. roku, a to razem w 18-tu godzinach na tydzień. 2). Katecheta ks. Józef Kaliciński udzielał w obu półroczach po 1 godzinie tygodniowo na każdym roku nauki. 3). Nauczyciel fachowy, pomocniczy Antoni Kurowski uczył teoretycznie w okresie letnim: botaniki ogrodniczej na I. i II. r. po 1 godzinie na tydzień, a praktycznie na wszystkich trzech latach hodowli roślin kwiatowych w gruncie, hodowli roślin kobiercowych, urządzania kwietników kobiercowych i klombów. W półroczu zimowem udzielał teoretycznie: ogólnych zasad ogrodnictwa na I roku, kwieciarstwa gruntowego na I i II roku, krzewoznawstwa na II. i III. roku, botaniki na I. i II. roku i zoologii zastosowanej do potrzeb praktycznych ogrodnika na I roku razem w 15 godz. tygodniowo. 4). Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących Wiktor Tabeau uczył w półroczu letniem: języka polskiego i niemieckiego na I. i II. roku, arytmetyki na I. i II. roku, miernictwa na III. roku, rysunków na I. II. i III. r. razem w 17 godz. tygodniowo; zaś w półroczu zimowem: języka polskiego i niemieckiego na I, II, III. roku, arytmetyki i geometryi na I. i II. r. geografii i historyi ojczystej na I i II roku fizyki na I. roku, chemii na II. i III. roku, kaligrafii na I. i II. r. oraz rysunków I, II. i III. r. razem w 35 godzinach tygodniowo. 5). Instruktor i zarazem dozorca uczniów Paweł Dobosz nadzorował uczniów przy zajęciach praktycznych i po nauce szkolnej.

IV. Srodki naukowe.

Do wymienionych w poprzednich sprawozdaniach Dyrekcyi środków naukowych w ciągu roku przybyło: 1 kwasomierz, 1 sikawka do skrapiania drzew owocowych cieczą bordowską, 1 lampa, przy pomocy której łapią się motyle nocne, 8 tablic szkodników drzew i krzewów owocowych oraz roślin warzywnych, 1 mapa Galicyi za ogólną kwotę 200 koron. Do biblioteki szkolnej przykupiono: 1 miernictwo praktyczne przez Wüsta, 1 poziomowanie Reinherza, 1 hodowla drzew owocowych przez J. Brzezińskiego, 1 Ziergehölze przez Olbricha, Tafeläpfel Birnen przez Lucasa, 25 katechizmów, 20 tomów powieści I. I. Kraszewskiego za ogólną kwotę 63 koron 45 gr. Z czasopism fachowych prenumerowano: Ogrodnik polski, Wiener illustrirte Gartenzeitung, Wiener Gartenbörse, Le Buletin hirticole, Le Jardin i La Revee hirticole; z pism politycznych Gazetę Lwowską. Prenumerata wynosiła 111 koron 95 groszy.

Oprawiano poprzednie roczniki prenumerowanych czasopism fachowych za kwotę 24 koron 60 gr. i tym sposobem powiększono bibliotekę szkolną.

V. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1902/03 zgłosiło się o przyjęcie do szkoły 25 kandydatów; do egzaminu wstępnego przystąpiło 11, z których przyjęto 10 a mianowicie: Karpińskiego Franciszka, Kolasę Antoniego, Krukara Jędrzeja, Kusibę Zenona, Kutscherę Stanisława, Krausa Romana, Letnera Ludwika, Obuszkę Józefa, Sierlę Izydora, Sowę Stanisława, Rudka Bronisława.

Z I-go roku nauki na II. rok przeszli: Bozoki Józef, Dutkiewicz Stanisław, Karbowski Adolf, Ordyk Franciszek, Stepaniak Józef i Ubik Maciej. Dwom uczniom Kądzielewskiemu Stanisławowi, i Sidorowiczowi Maryanowi pozwolono powtarzać I. rok nauki a Hirscha Tadeusza, Babiaka Szymona, i Schylowskiego Mieczysława uwolniono z zakładu.

Z II. roku na III-ci przeszli Babiak Michał, Fedoruk Tymofij, Ferenz Maryan, Kiwała Władysław, Misiołek Franciszek i Skólski Wiktor.

W ciągu roku szkolnego opuściło dobrowolnie zakład 3-ch uczniów, 2 uwolniono a natomiast przyjęto 6.

Przy końcu roku było uczniów na I. roku 14, na II. roku 5, na III. roku 6, razem 25-ciu.

Według wyznania było uczniów relig. rzymsko kat. 20, grecko kat. 5.

Pod względem wieku było:

z	ukończonym	15-tym	rokiem	życia	4
„	„	16	„	„	„	4
„	„	17	„	„	„	11
„	„	18	„	„	„	2
„	„	20	„	„	„	3
„	„	25	„	„	„	1

Przygotowanie uczniów było następujące:

z	ukończoną	2	klasą	szkoły	ludowej	4
„	„	3	„	„	„	8
„	„	4	„	„	„	7
„	„	5	„	„	„	5
„	„	1	„	„	średniej	1

Pochodzenie uczniów: z powiatu brodzkiego 1, brzeskiego 1, chrzanowskiego 2, dobromilskiego 1, jarosławskiego 3, jasielskiego 2, łańcuckiego 2, limanowskiego 2, lwowskiego 3, mieleckiego 2, przemyskiego 2, rohatyńskiego 1, rudzkiego 1, śniatyńskiego 1, z Bukowiny 1.

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

a)	synów włościan	14
b)	„ ogrodników	3
c)	„ służby dworskiej	4
d)	„ nauczycieli	2
e)	„ oficyalistów prywatnych	2

VI. Egzamina.

Egzamin z okresu letniego odbył się w dniu 30. i 31. października pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego Dra I. Szyszyłowicza. Egzamina roczne odbyły się w dniach 26, 27. i 28. marca; w dniu 30-go marca odbył się egzamin końcowy czyli główny a 31. marca egzamin praktyczny.

Egzaminom Przewodniczył Radca Wydziału krajowego. Dr. Szyszyłowicz w obecności ks. kanonika, Jana Jaworskiego delegata biskupiego i W. P. Witolda Rogoyskiego, burmistrza miasta Tarnowa.

Do egzaminu końcowego przystąpili wszyscy uczniowie III roku i złożyli: Z postępem dobrym Babiak Michał, Kiwała Władysław, Fedoruk Tymofij, Ferenz Maryan, Misiołek Franciszek.

Z postępem dostatecznym Skólski Wiktor.

Uczniowie, którzy cały trzechletni kurs nauki w szkole ukończyli udali się: Fedoruk Tymofij na posadę ogrodnika do klasztoru N. W. P. P. Sercanek w Kołomyji, Babiak Michał, Kiwała Władysław i Ferenz Maryan na praktykę ogrodniczą do zakładów handlowych w Dreźnie. Misiołek Franciszek na praktykę do c. k. ogrodu botanicznego w Krakowie, Skólski Wiktor do Dobromila

VII. Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy dawniej naukę w tutejszej szkole ukończyli pozostają:

Ligęza Kazimierz na posadzie ogrodnika w Jaśle
Kozacki Michał „ „ „ w Krynicy
Michalski Walenty „ „ w Cieszanowie
Szczudło Jan „ „ „ w Krakowie
Jedynak Sebastyan „ „ w Krakowie
Dżaluk Michał „ „ „ w Miejscu piastowem
Kawalec Jan „ „ „ w Brelanach
Jewniewicz Klemens „ „ w Jankomce
Moscal Jan „ „ „ w Sopuchowy
Berlik Henryk „ „ „ we Lwowie
Lichański Władysław na posadzie instruktora pow. w Limanowy
Dobosz Paweł „ „ „ w Tarnowie
Strzyż Józef ogrodnikiem handlowym w Berlinie
Drobner Bolesław „ „ we Lwowie
Drobner Zygmunt „ „ we Lwowie
Biodrowicz Jan „ „ w Sanoku
Białobok Jan na posadzie pomocnika w Czernichowie
Zaborowski Józef „ „ w Kąsnej
Inglot Franciszek „ „ w Krakowie
Chodor Jan „ „ w Krynicy
Mazur Adolf „ „ we Lwowie

Rozdolski Maciej, Gołębiowski Karol, Filaczyński Józef, Zajączkowski Antoni, Chadalski Roman, Krzepela Antoni, Wejnarski Ignacy, Walczach Wojciech, Świeszczowski Stanisław, Jabłoński Edward na praktyce ogrodniczej za granicą i Skorupa Tomasz, Wiktoryn Mieczysław, Sterpeyko Teodor, Haas Edward, Misiołek Kazimierz przy wojsku, Czekałowski Dominik i Soroka Józef w c. k. Seminaryum nauczycielskiem.

O innych byłych uczniach Dyrekcya bliższych wiadomości nie posiada.

VIII. Sprawy internatu.

(jak w sprawozdaniu za r. 1901/2).

IX. Budynki szkolne.

W części budynku głównego, w którym mieści się szkoła, zbiory naukowe, kancelarya Dyrekcyi i pomieszkanie kierownika, pojawił się grzyb, mianowicie w kancelaryi, i jednym pokoju przytykającym do niej, usunięto więc części dotknięte grzybem, zmieniono podsyp i wprawiono nową podłogę.

W budynku, w którym mieści się sypialnia uczniów, umywalnia, pokój dla instruktora, jadalnia i kuchnia, poczynił grzyb znaczne spustoszenia, szczególniej w umywalni i mieszkaniu instruktora zniszczył podłogi i futryny tak, że dalsze zamieszkanie w nim jest prawie niemożliwe.

Wychodki zakładowe, chociaż już w części poprawione, jednak jeszcze budzą pewne obawy niebezpieczeństwa i tylko wybudowanie nowych może temu koniec położyć.

W najgorszym stanie znajdują się budynki (szklarnie), w których ma się hodować rośliny, potrzebne do nauki i demonstracyi. Tylko przez coroczne naprawy utrzymują się jeszcze jako tako ale nie dają gwarancyi, czy pod ciężarem śniegu który z nich się nie załamie.

W interesie tedy nauki, do której służyć mają i bezpieczeństwa życia, należałoby je znieść a na ich miejscu wybudować nowe.

X. Ogród szkolny.

Ten główny środek do nauki warzywnictwa, sadownictwa, hodowli drzew i krzewów ozdobnych a także i kwiatów gruntowych od czasu założenia nie został jeszcze rozszerzony. A szkoda, bo nie można ani szkółek drzew owocowych powiększyć, ani założyć racyonalnego sadu.

Na trzymorgowej przestrzeni od samego początku nie można było tyle, ile każdy dział ogrodnictwa dla siebie wymaga, miejsca poświęcić, musiano się więc ad minimum ograniczyć i to już dzisiaj odbija się na zbiorze drzew i krzewów ozdobnych, które rozrósłszy się, cieniują się wzajemnie i pozbawiają się światła i powietrza, przez co wiele z nich, zwłaszcza delikatniejszych bardzo cierpi.

Zaradzić temu nie trudno, bo gmina miasta Tarnowa jest bardzo przychylną szkole i nie wachałaby się oddać kilka morgów, przytykających do ogrodu szkolnego, ziemi na użytek szkoły, na której możnaby potrzebne plantacye pozakładać, a które w przyssłości mogłyby się same utrzymywać.

Szkółki drzewek owocowych, jakkolwiek małe ale prosperują dobrze i coraz większy popyt za drzewkami owocowemi tak, że Dyrekcya ani $^1|_5$ części zgłaszających się nie może obsłużyć. Jarzyny rosną bardzo dobrze i udają się całkowicie.

Wynik produkcyi był następujący: sprzedano drzewek owocowych za 720 koron, kwiatów za 221 koron 12 gr., owoców za 200 koron 8 groszy, jarzyn za 406 koron 19 groszy, oddano rachunkiem do kuchni za 382 koron 20 groszy, razem za kwotę 1929 koron 59 gr. W ubiegłym roku szkolnym brała szkoła udział w wystawie ogrodniczej w Tarnowie, urządzonej przez tutejsze Towarzystwo ogrodnicze. Oprócz bardzo bogatej kolekcyi jarzyn wystawiła szkoła drzewka i krzewy owocowe ze szkółki, owoce świeże i owoce suszone, jarzyny suszone, drzewka owocowe w wazonach i wina owocowe. Przez cały przeciąg wystawy uczniowie demonstrowali sposób suszenia owoców.

Wszystkie przedmioty wystawiła szkoła poza konkursem, mimo to Komitet sędziów przyznał szkole najwyższą nagrodę w formie dyplomu honorowego.

XI. Kronika szkoły.

Egzamin z okresu letniego odbył się w dniu 30. i 31. października a egzaminy roczne w dniach 26. 27. i 28. marca, egzamin końcowy w dniu 30-go a praktyczny w dniu 31. marca pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego, Dra Ignacego Szyszyłowicza.

W dniu 2. marca raczył zwiedzić zakład J. W. Pan Tadeusz Pilat, zastępca Marszałka krajowego a W. Pan Dr. I. Szyszyłowicz, Radca Wydziału krajowego inspekcyonował zakład kilkakrotnie.

W dniu 5. maja zwiedziła szkołę i zakład pani Zimbińska z Pszczelina z pod Warszawy, właścicielka i dyrektorka szkoły ogrodniczej dla kobiet w celu zasiągnięcia informacyi co do urządzenia i prowadzenia szkoły.

XII. Wycieczki naukowe.

Oprócz ogrodów J. Eks. Sanguszki w Gumniskach, do których uczniowie pod przewodnictwem nauczyciela często robią wycieczki, zwiedzili uczniowie ogród owocowy p. L. Kowalskiego, prezesa Towarzystwa ogrodniczego w Tarnowie, p. H. Wierzyckiego i p. I. Sokalskiej.

Z Dyrekcyi krajowej szkoły ogrodniczej

W. Maciaszek w. r.
kierownik szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej szkoły ogrodniczej

w Tarnowie

za rok 1903/4

I Ogólne wiadomości o szkole i II Nauki w szkole udzielane.

(Patrz jak w sprawozdaniu za rok 1901/2).

III. Skład grona nauczycieli i nauki przez nich udzielane

1. Kierownik zakładu, nauczyciel fachowy, Wojciech Maciaszek udzielał praktycznie na wszystkich trzech latach nauki: warzywnictwa gruntowego i inspektowego, sadownictwa, chmielarstwa, pszczelnictwa, uprawy wikliny koszykarskiej i układania sprawozdań tygodniowych z dokonanych prac; zaś teoretycznie: warzywnictwa na II. i III. roku, sadownictwa na I. II. i III. roku, kwiaciarstwa szklarniowego na III roku, chmielarstwa, uprawy wikliny koszykarskiej i pszczelnictwa na II. roku, a to razem w 18-tu godzinach na tydzień.

2. Katecheta Ks. Józef Kaliciński udzielał w obu półroczach po jednej godzinie tygodniowo na każdym roku nauki.

3. Nauczyciel fachowy pomocniczy Antoni Kurowski uczył teoretycznie w okresie letnim: botaniki ogrodniczej na I. i II. roku po 1 godzinie na tydzień, a praktycznie na wszystkich trzech latach hodowli roślin kwiatowych w gruncie, hodowli roślin kobiercowych, urządzania kwietników kobiercowych i klombów W półroczu zimowem udzielał teoretycznie: ogólnych zasad ogrodnictwa na I. roku, kwiaciarstwa gruntowego na I. i II. roku, krzewoznawstwa na II. i III. roku, botaniki na I. i II. roku i zoologii zastosowanej do potrzeb praktycznych ogrodnika na I. roku, razem w 15 godzinach tygodniowo.

4. Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących Wiktor Tabeau uczył w półroczu letniem: języka polskiego i niemieckiego na I. i II. roku, arytmetyki na I. i II. roku, miernictwa na III. roku, rysunków na I. II. i III. r., razem w 17 godzinach tygodniowo; zaś w półroczu zimowem: języka polskiego i niemieckiego, arytmetyki i geometryi na I. i II. roku, geografii i historyi ojczystej na I. i II. r., fizyki na I., chemii na II. i III. r., kaligrafii na I. i II. r., oraz rysunków na I. II. i III. roku, razem w 33 godzinach tygodniowo.

5. Instruktor i zarazem dozorca uczniów Henryk Berlik nadzorował uczniów przy zajęciach praktycznych i po nauce szkolnej.

IV. Środki naukowe szkoły.

Do wymienionych w poprzednim roku środków naukowych przybyło: Modele ulów i przyborów pszczelniczych za kwotę 55 K., rozpylacze cieczy bordowskiej za 32 K., model owocarni za 25 K., tablice jarzyn, traw i kwiatów gruntowych do nauki poglądowej za 240 K., tablice owadów szkodliwych w sadzie i ogrodzie warzywnym za 115 K, razem za 467 koron.

Do biblioteki przykupiono: Les plantes des serres, Dictionnaire do Pomologie, La pepiniere fruitiere, Pomologie de France, Dictionnaire pratique de Jardinage, Pomologie des praktischem Obstbauzüchters, Äpfeln und Birnen — za kwotę 271 K. 50 gr. Oprócz tego biblioteka stale się powiększa przez oprawianie roczników czasopism fachowych.

W ubiegłym roku prenumerowano; Ogrodnik polski, Wiener illustrirte Gartenzeitung, Le jardin, La revue horticole; bezpłatnie otrzymywała szkoła: Tygodnik rolniczy, Rolnik i Przewodnik kółek rolniczych, za co Dyrekcya odnośnym Redakcyom serdeczne podziękowanie składa.

V. Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1903/4 zapisanych było uczniów 27. Podań o przyjęcie do szkoły wpłynęło 27.

Do egzaminu wstępnego zgłosiło się 18 kandydatów, z tych przyjęto 14, a mianowicie: Jejde Jan, Kijak Feliks, Kasprzyk Stefan. Grzesiak Franciszek, Kraus Roman. Madeja Franciszek, Mrozowski Zdzisław, Michułka Tomasz, Prewoducki Antoni, Szczawiński Michał. Styga Stanisław, Świszczowski Stanisław, Wodwód Stefan, Rumun Henryk. Dwom pozwolono powtórzyć I. rok: Kolasie Józefowi i Sierbie Izydorowi. — zatem było na I. roku 16 uczniów.

Na II rok przeszło 6-ciu uczniów, mianowicie: Gacek Ignacy, Kordek Stanisław, Kudyk Jan, Obonko Józef, Letner Ludwik i Rudek Bronisław. Misiołkowi Kazimierzowi który był z tego roku przed trzema laty do wojska wzięty, pozwolono uczęszczać dalej na II. rok.

Na III. rok przeszło 5 ciu uczniów, a mianowicie: Bozoki Józef. Karbowski Adolf, Orayk Franciszek, Stepaniak Józef i Ubik Maciej.

Pod względem wieku było:

z ukończonym 15 rokiem życia	. . .	5 uczniów
„ „ 16 „ „	. . .	5 „
„ „ 17 „ „	. . .	6 „
„ „ 18 „ „	. . .	8 „
„ „ 19 „ „	. . .	2 „
„ „ 21 „ „	. . .	1 „

Przygotowanie uczniów było następujące;

z ukończoną szkołą ludową 2 klasową	6 „
„ „ „ „ 3 „	4 „
„ „ „ „ 4 „	6 „
„ „ „ „ 5 „	4 „
„ „ „ „ 6 „	4 „
„ „ „ „ 7 „	1 „
„ I. klasą gimnazyalną	2 „

Według pochodzenia było:

z powiatu brodzkiego 1, brzeskiego 2, chrzanowskiego 2, czortkowskiego 1, dąbrowskiego 2, jarosławskiego 2, jasielskiego 2, krakowskiego 1, limanowskiego 2. lwowskiego 2, mościskiego 1, podhajeckiego 1, przemyślańskiego 1, rohatyńskiego 1. rudzkiego 2, sokalskiego 1, tarnowskiego 1, tarnobrzeskiego 1, wielickiego 1.

Pod względem stanu i zajęcia rodziców było:

synów rolników	. . . . . .	15
„ służby prywatnej	. . .	6
„ ogrodników	. . . .	2
„ urzędników autonomicznych	.	2
„ służby rządowej	. . .	1
„ zarobników	. . . . .	1

Według wyznania było:

religii rzymsko katolickiej 24 ucrniów
„ grecko-kat. 3 „

W ciągu roku opuściło zakład 6-ciu uczniów; na ich miejsce przyjęto 4-ech. Jeden zoztał wzięty do wojska, jeden przestał uczyć się z powodu choroby oczu, jednego wydalono. Z końcem roku było na I. roku 14 tu, na II. 6-ciu na III. 3-ech, — razem 23-ech.

VI Egzamina.

Z 14-tu uczniów I. r. złożyło egzamin roczny:

a) z postępem dobrym: Kasprzyk Stefan, Kijak Feliks, Michułka Tomasz, Niedzielski Andrzej, Świszczowski Stanisław, Wodwod Stefan,

b) z postępem dostatecznym: Godowski Władysław, Kolasa Józef, Madeja Franciszek, Mrozowski Zdzisław.

c) z postępem niedostatecznym: Drzewiński, Petryszyn Wasyl, Rumun Henryk, Sierla Izydor.

Z tych Petryszynowi i Rumunowi pozwolono powtarzać I. rok, a Drzewińskiego i Sierlę uwolniono z zakładu.

Z 6 ciu uczniów II. roku złożyli egzamin:

a) z postępem dobrym: Obuszko Józef,

b) „ „ dostatecznym: Gacek Ignacy, Kordek Stanisław, Kudyk Jan, Letner Ludwik, Rudek Bronisław.

Z trzech uczniów III. roku złożyli egzamin

a) z postępem dobrym: Ordyk Franciszek,

b) z „ dostatecznym: Stepaniak Józef, Ubik Maciej.

Do egzaminu końcowego przystąpiło trzech uczniów i z tych złożyli go z postępem dobrym: Ordyk Franciszek i Stepaniak Józef, z postępem dostatecznym Ubik Maciej.

Z uczniów, którzy w ubiegłym roku szkolnym cały trzechletni kurs nauki ukończyli, udali się na praktykę. Ordyk Franciszek do ogrodów handlowych w Dreźnie, Stepaniak Józef do ogrodów zdrojowych w Krynicy, Ubik Maciej do zakładu ogrodniczego L. Freege'go w Krakowie.

VII. Wiadomości o byłych uczniach.

Uczniowie, którzy dawniej ukończyli naukę w tutejszej szkole, pozostają:

Ligęza Kazimierz	na	posadzie	ogrodnika	w Jaśle
Kozacki Michał	„	„	„	w Krynicy
Gunia Wawrzyniec	„	„	„	w Izdebniku
Jabłoński Edward	„	„	„	w Zaleszczykach
Michalski Walenty	„	„	„	w Cieszanowie
Szczudło Jan	„	„	„	w Krakowie
Jedynak Sebastyan	„	„	„	w Krakowie
Dialuk Michał	„	„	„	w Miejcu powiatowem
Kawalec Jan	„	„	„	w Tarnowie
Fedoruk Tymofij	„	„	„	w Kołomyi
Jewniewicz Klemens	„	„	„	w Jankowie
Moskal Jan	„	„	„	w Łopuchowy
Lichański Władysław	„	„	instuktora powiat.	w Limanowej
Berlik Henryk	„	„	„ w szkole ogrod.	w Tarnowie
Białobok Jan	„	„	pomocnika	w Czernichowie
Zaborowski Józef	„	„	„	w Kąśny dolnej
Walczak Wojciech	„	„	„	w Budapeszcie
Inglot Franciszek	„	„	„	w ogr. botan. w Krakowie
Chodor Jan	„	„	„	w Krynicy
Mazur Adolf	„	„	„	we Lwowie

Świszczowski Stanisław	na posadzie pomocnika	w ogr. bot. w Krakowie
Kiwała Władysław	" " "	w Łańcucie
Skólski Wiktor	" " "	w Dobromilu
Misiołek Franciszek	" " "	w ogr. bot. w Krakowie
Misiołek Kazimierz	" " "	w Jedliczach
Dobosz Paweł	" " "	w Wiedniu
Skorupa Tomasz	" " "	w Schönbrunie
Strzyż Józef	ogrodnikiem handlowym	w Berlinie
Drobner Bolesław	" "	we Lwowie
Drobner Zygmunt	" "	we Lwowie
Biodrowicz Jan	" "	w Sanoku
Babiak Mickał	na praktyce	w Dreźnie
Ferenz Maryan	" "	w Dreźnie

Rozdolski Maciej, Gołębiowski Karol, Filaczyński Józef, Chadalski Roman, Krzepela Antoni, Wojnarski Ignacy, Zajączkowski Antoni na praktyce ogrodniczej za granicą; Victorin Mieczysław, Sterpeyko Teodor, Haas Edward przy wojsku; Czekałowski Dominik, Soroka Józef w seminaryum nauczycielskiem. O innych Dyrekcya bliższych wiadomości nie posiada.

VIII. Sprawy internatu.

(jak w sprawozdaniu za rok 1901 2)

IX. Budynki szkolne

W bieżącym roku szkolnym przystąpił Wydział krajowy do wybudowania piętra na obecnym parterowym budynku szkolnym. Budowę rozpoczęto w pierwszych dniach sierpnia, a dachem przykryto we wrześniu. Ponieważ jesień była ciepła i długa, przeto jeszcze przed zimą wyprawiono wapnem ściany wewnętrzne, a na wiosnę wykonano resztę robót.

Obecnie mieszkają uczniowie w budynku nowym na pierwszem piętrze, i mieszczą się w dwóch wielkich salach sypialnych, obok których znajduje się pokój instruktora, aby tem łatwiej mógł nad nimi wykonywać kontrolę. Na piętrze tem znajduje się także pomieszkanie kierownika szkoły.

Na dole są trzy izby wykładowe, kancelarya, pokój na zbiory, biblioteka połączona z czytelnią, izba wspólna do przysposabiania się na lekcye i infirmerya.

Budynek gospodarski, obejmujący kuchnię, jadalnię, mieszkanie służby kuchennej i magazyn, będzie wkrótce zdemolowany, a na jego miejsce zostanie postawiony budynek nowy o tych samych rozmiarach. Tym sposobem otrzyma szkoła najniezbędniejsze budynki tak na pomieszczenie uczniów, jakoteż ubikacyi gospodarskich.

Szklarnie ogrodowe, gdzie odbywają się głównie demonstracye z hodowlą roślin ciepło- i zimnoszklarniowych znajdują się w bardzo lichym stanie, tak, że niektóre z nich grożą lada chwila zawaleniem się i tylko wskutek ciągłych poprawek jeszcze się nie rozsypały. Być może, że dopiero po wybudowaniu budynków mieszkalnych przystąpi Wydział krajowy do budowy szklarni i stosownego ogrodzenia, jakie powinien internat otrzymać. Ogradzając budynki szkolne połączone z internatem, trzeba mieć wzgląd w pierwszym rzędzie na cel, jaki spełniać ma internat szczególniej w mieście, gdzie wychowankowie mają tyle sposobności komunikowania się ze światem, następnie na trwałość otoczenia, a w końcu na stronę estetyczną. Dzisiejsze ogrodzenie ani jemu podobne nie uczyni zadość swemu przeznaczeniu.

X. Ogród szkolny.

Jak już w poprzednich sprawozdaniach Dyrekcya zaznaczyła, główny ten środek naukowy do nauki ogrodnictwa i sadownictwa rozwija się pomyślnie. Drzewa owocowe rosną dobrze, jarzyny udają się dokonałe, a szkółki drzew owo-

cowych. jak dotąd, nie znalazły godnego współzawodnika w kraju, co stwierdzają wystawy ogrodnicze w których szkoła zawsze udział bierze.

Natomiast drzewa i krzewy ozdobne, wysadzone jako okazy do nauki i do rozmnażania z powodu braku miejsca cierpią bardzo. Byłby najwyższy czas, by je można rozsadzić rzadziej, ale niestety brak miejsca na to nie pozwala. Być może, że Wydział krajowy zdecyduje się na przyjęcie od gminy m. Tarnowa odpowiedniego kawałka gruntu na którym można będzie założyć plantacye dla szkoły koniecznie potrzebne i rozszerzyć szkółki drzew owocowych, bo uprawiane kilkanaście lat z rzędu na tem samem miejscu zaczynają już gorsze dawać rezultaty.

Kolekcyę matek drzew owocowych powiększono o kilkanaście odmian do wypróbowania, tak że obejmuje ona obecnie jabłoni 250, grusz 237, wiśni i czereśni 30, śliw 30, agrestu 24, porzeczek 10, malin 10, orzechów laskowych 10 orzechów włoskich 2, brzoskwiń 20, moreli 12, nieszpułek 4, dereni 2, winorośli 6 i na nasze potrzeby jest już dostateczną.

Nie posiada też szkoła dotąd racyonalnego sadu a ćwiczenia około hodowli drzew ograniczone są do drzew posadzonych na rabatach, które nie mogą uczniowi trafiać do umysłu tak jak sad właściwy. Całe te plantacye mieszczą się na przestrzeni trzymorgowej i otoczone są parkanem z desek, który postawiony przed 15 laty z materyału nieodpowiedniego, do tego niski, nie odpowiada celowi, a przytem zniszczony zębem czasu nie powstrzymuje ludzi złej woli od wyrządzania szkód w ogrodzie.

Postawienie parkanu jest kwestyą nader piekącą tak ze względu administracyjnego, jakoteż i naukowego.

Wynik produkcyi ogrodowej był następujący:

Sprzedano drzewek owocowych za	986 kor.	80 gr.
„ „ ozdobnych „	113 „	—
„ „ kwiatów „	254 „	48 „
» » owoców	131 „	70 „
« » jarzyn „	246 „	64 „
Oddano rachunkiem do kuchni przez lato za	108 „	— „
„ „ „ „ » zimę „	300 „	30 „
Razem	2140 „	92 gr.

W ubiegłym roku brała szkoła udział w dwóch wystawach ogrodniczych we Lwowie. Na wystawie wiosennej w czerwcu urządzonej staraniem Towarzystwa zawodowych ogrodników, oprócz owoców i jarzyn sezonowych wystawiła przetwory owocowe i owoce przezimowane. Te ostatnie celem wykazania, jakie odmiany owoców dadzą się u nas w bardzo dobrym stanie do tej pory przechować. Chociaż szkoła wszystkie przedmioty wystawiła po za konkursem, jednak Jury przyznało szkole najwyższą nagrodę w formie dyplomu honorowego.

Na wystawie jesiennej urządzonej staraniem Towarzystwa pszczelniczo-ogrodowego w końcu września i w początku października wystawiła kolekcyę jarzyn i owoców świeżych i suszonych, oraz drzewka owocowe. Przedmioty wystawione były jak zawsze, tak i tym razem, po za konkursem i chociaż zasługiwały na najwyższe odznaczenie, to ze względu, że szkoła za tego rodzaju przedmioty na wszystkich poprzednich wystawach najwyższe otrzymała odznaczenia, przyznano najwyższą nagrodę w formie dyplomu honorowego kierownikowi szkoły p. W. Maciaszkowi za zasługi około podniesienia ogrodnictwa w kraju.

XI. Kronika szkoły.

Egzamin z okresu letniego odbył się w dniach 21. i 22. października pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego Dra I. Szyszyłowicza w obecności delegata gminy m. Tarnowa W. P. Wit. Rogoyskiego.

Egzamina roczne odbyły się w dniach 6., 7., 8. i 9. kwietnia, egzamin końcowy w dniu 11., a egzamin praktyczny 12. kwietnia br. pod przewodnictwem Radcy Wydziału krajowego Dr. I. Szyszyłowicza w obecności delegata konsystoryalnego, ks. prałata Jana Jaworskiego.

W lutym raczył zwiedzić szkołę i zakład JWP. Dr. Tadeusz Pilat, wicemarszałek Wydziału krajowego, a w ciągu roku inspekcyonował ją kilkakrotnie Radca Wydziału krajowego, Dr. I. Szyszyłowicz.

Raczyli zwiedzić zakład JE. Stanisław Madejski, Ludwik baron Brückmann, a także ks. Wilczkiewicz i p. Sękowski, posłowie na Sejm krajowy.

XII. Wycieczki naukowe.

Sławne ogrody w Gumniskach posiadają bardzo wiele i cennych rzeczy dla ogrodnika, to też Dyrekcya, korzystając z łaskawego zezwolenia Zarządu ogrodów urządza dość często w ciągu roku wycieczki z uczniami do Gumnisk pod przewodnictwem nauczyciela dyżurnego w celu zapoznania wychowanków ze sposobem prowadzenia ogrodów dworskich, bo przekonała się, że tego rodzaju wycieczki bardzo dodatnio na umysły młodzieży wpływają.

Zwiedzili także starsi uczniowie obie wystawy ogrodnicze we Lwowie, c. k. ogród botaniczny, park Stryjski, zakład ogrodniczy Starcka i innych ogrodników handlowych.

Dyrekcya poczuwa się do miłego obowiązku złożenia na tem miejscu wszystkim właścicielom i kierownikom powyższych zakładów jak najserdeczniejsze podziękowanie za udzielanie rad i wskazówek co do niektórych sposobów hodowli wychowankom tujejszego zakładu.

Tarnów, w lipcu 1904.

W. Maciaszek, *w. r.*
kierownik szkoły.

Z drukarni i litografii Pillera i Sp. we Lwowie.